

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 Vtrum augeatur in habente ipsam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

vult. Si queritur causa, ex suppositione uoluntatis diuine tanquam equaliter se habeatis ad infusione gfa. sic causa quantitas est conatus, seu dispositio proxima. Declaro singula. Quod n. ca simpliciter quantitas charitatis fit sola uoluntas diuina, probatur in litera ex co. q. charitas excedit totam naturam uiritem, & consequenter omnem eius conatum & dispositionem. In cuius figuram infusa natura, humana, & est in anima secundum naturalem conditionem proportionata corpori imperfecto, quale est famine iexus, dedit Deus maiorem charitatem, quam sapremis angelis. Tam enim anima Christi, quam beatae Virginis beatorum est essentialiter omnibus angelis. Amplius. Conatus ipse, cuius communetur a parte recipientis dicitur charitas, non est conditio causa contra uoluntatem Dei, ut est gratia causa simpliciter, sed ex parte ipsius diuinae uoluntatis se tenet, ut in responsione ad primum auctorem dicit, & probatur. Quia Spiritus sanctus causans charitatem, dignificat quoque receptum plus & minus, prout causare intendit charitatem, iuxta Apostoli doctrinam allatam in litera. Quod autem supposita diuina uoluntate tamquam equaliter se habente ad infusione charitatis, ex parte dispositionis proxima seu conatus attendatur quantitas charitatis, manifestum est. Et quia altius est iudicium secundum causam simpliciter, quam secundum causam ex suppositione, ideo auctor se ipso doctior, hoc in loco quantificauit charitatem ex causa simpliciter, qui in primo sententiarum quantificauerat eam ex causa ex suppositione. Nec est ne-

Ar. preced.

rum, quod ratio dicitur in creatione noni ordinis rerum, quantitate creaturarum rerum mensurari debere secundum receptiuam, quam hoc habeat locum in actione dependente a receptiuo, uel coapta totum naturaliter eisdem, ut est de anima rationali respectu materiae, & aliorum naturalium: Charitas siquidem ad nouam creaturam ordinem spectat. Et ideo simpliciter loquendo, tam ipsius infusio quam dispositio ad eam, in quantum est dispositio ad eam, ad unam & eandem causam spectat, quae est causa charitatis simpliciter, quae est diuina uoluntas. Et haec est uera & formalis decisio. Cum autem audieris, aut uideris distinguentes Deum ex una, & dispositiones nostras ex altera parte, causas, uel Deo attribuat id quod solus facit, nobis aut id quod per nos facit, non contedes, sed memento apostolicę sententia. Non alta sapientes, sed humilibus consentientes.

In responsione ad tertium in eod. ar. dubium occurrit duplex ad hominem. Primum, quomodo in angelis charitas fuit secundum conatum, cum apud auctorem, angeli fuerint creati in gfa. & non fuerint consecuti charitatem per aliquem conatum, ut in nobis adultis contingit.

Secundum, quomodo conatus accipientis charitatem est dignus ut in responsione ad primum dicitur: Et tunc in angelis conatus resoluitur in conditionem eorum naturalium. Tertio, quomodo auctor hic docet, quod charitas fit secundum conatum, & tunc in hac responsione coecedit, quod in angelis conatus non excedit materiam proportionem, sed sunt eiusdem generis. Similiter etiam gratia, & gloria ad idem genus referuntur: quia gratia nihil est aliud, quam quaedam inchoatio gloriae in nobis: sed charitas, & natura non pertinent ad idem genus: & ideo non est similis ratio.

Ad tertium dicendum, quod angelus est intellectualis natura, & secundum suam conditionem competit ei, ut totaliter feratur in omne id, in quod fertur, ut in primo habitum * est. Et ideo in superioribus angelis fuit maior conatus, ad bonum in perseverantibus, & ad malum in cadentibus. Et ideo superiorum angelorum persistentes facti sunt meliores, & cadentes facti sunt peiores aliis: sed homo est naturae rationalis, cui competit esse quandoque in potentia, & quandoque in actu: & ideo non oportet, quod feratur totaliter in id, in quod fertur, sed eius, qui habet meliora naturalia, potest esse minor conatus, & e converso: & ideo non est simile.

ARTICULVS III.

Utrum charitas augeri possit.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod charitas augeri non possit. Nihil enim augetur, nisi quantum. Duplex autem est quantitas, scilicet dimensua, & uirtualis, quarum prima charitati non conuenit, cum sit quaedam spiritalis perfectio. Uirtualis autem quantitas attenditur

a Spiritu sancto. Potuisset enim si uoluisset, Spiritu sancto conatus digni, si careat, ut essent dispositiones non proportionales, sed unum in longum & unum in latum. Proportionalitas requiritur: sed quia de facto sic creatura non habile est Spiritu sanctum fecisse, distinguendo potestatem & occasionem, seu causam remotam, & dicitur quod non creditur excellencia sua doctrina, & uere causa, propter quantificationem charitatis, est sola uoluntas Dei, dispositio conatus. Remota autem causa, seu occasio conatus naturalis secundum naturalia in angelis, est excessum materiam enim quod actus angelorum secundum excessum materiam sunt obsequi Spiritu sancto, occasionatur ut Spiritu sancto significet eos proportionaliter. Et sic omnia conueniunt.

Super quaest. vigesima quartae articulum quartum in prima articulo. & 5. eiusdem 24. q. in materia de intentione formationum, quia materia ualde ambigua est.

iones habetur, & mens authoris diuerse interpretationi subesse videtur abique nullo sermone, ne moralis philoso phie terminos certaliter exisse videat, modum quo fit intentio, & remissio in formis, tangemus. Dicimus igitur, quod opiniones diuerse sunt propterea quod quidam putant formam habere latitudinem perfectionis: quidam uero putant formam non habere latitudinem perfectionis. Et horum quidam dicunt formam in indiuisibili consistere: sed incho esse ipsius, quo subiecto incho latitudinem perfectionis habere, & secundum hoc accipiunt intentionem & remissionem formam ita quod albedo magis est intentio, sed album est intentio, proprie loquendo. Opinatum autem formam habere perfectionis latitudinem, alii putant in illa latitudine dari partes successivas, ita quod albedo, quae intenditur, dicitur in partes successivas, sicut motus intenditur, & in termino manet albedo terminis partes precedentes. Alii autem putant in illa latitudine dari partes permanentes, & distinctas inter se, ita quod adueniente una, non recedit alia. Alii autem putant in illa latitudine dari quasi partes, seu gradus permanentes, sed non in actu, sed unum tantum in actu, reliquos in potentia. Et inter hos est differentia, quae verbalis tantum uidetur, dum quidam putant hoc conuenire formae secundum se, quidam declarare hoc conuenire formae in ordine ad subiectum. Sed quia forma accidentalis, quae intenditur, & remittitur, secundum se habet ordinem ad subiectum, ut in littera dicitur: ideo idem dicitur in utraque opinione. Et quoniam haec ultima opinio est rationalior, & omnes difficultates accidentes in re solueri facile uidentur, Peripatetici quoque consentanea uidentur: ideo eam declarare uolumus, quam incho esse constat esse Sancti Thomae, nisi fallor. Scito igitur in primis quod quae in littera dicitur, forma secundum uiam effectiui habet quod incho, clare latitudo formae secundum esse, aut inesse, & non secundum formae essentiam, ignorantia proprie uocis dicitur. Propter quod prima opinio excluditur. Iudicium quoque de forma et natura motus, quo intentio fit, fallax inuenitur: quia incho patet limen incho, & remittit abique partibus successivis. Oportet autem uniuersalem doctrinam facere de formis, quae intenduntur, propter quod secunda quoque opinio excluditur. Partes autem, aut gradus simul permanentes in actu, distinctos in una & eadem forma, an lire etiam erubescit schola peripatetica, quae decidit a suo preceptore, per adus & potentia naturam eulentia in aliquo distinguere. Et ex hoc tertia opinio recedit. Consonant autem sensui & rationi, ut forma quae intenditur, & remittitur, gradualis perfectionis latitudinem habeat, ita quod & calor, & esse caloris, in esse eadem latitudinem huiusmodi habeat: & cum de minus calido, pura ut duo, sit magis calidum, pura, ut quatuor, non corrumpitur praecedens calor, sed abicitur solum actualis terminatio caloris ad gradum ut quatuor. Sic enim saluatur motus de affirmatio in affirmatum abique forma corruptione: sicut in uero motu augmenti, cum sortus de tripedali fit quadrupedalis non abicitur praecedens quantitas, sed solum actualis terminatio quantitatis ad tripedalem mensuram, & peruenitur ad actualem terminationem quadrupedalis mensurae eadem quantitatis, & propterea non remanet tripedalis in actu, sed potentia. Et similiter non remanent praecedentes gradus caloris in actu, sed in potentia. Vide quemadmodum in motu diminutionis, cum Sortes de quadrupedali fit tripedalis, ut quantitas in actu tripedalis: ita in motu remissionis cum de calido ut quatuor, fit calidum ut tria, fit calor in actu tertii gradus: nec refert utrum hoc fiat per motum, ut cum aliquid magis calidum, uel per remissionem, ut cum aliquid magis illuminatum. Verumque enim est eadem ratio in intrinsecis. Ex hoc autem remanentiae difficultatis, An in huiusmodi intentione actualis secundum aliquem gradum corrumpitur, non gradus ipsi eant patet, quod non fit intentio per additionem gradus ad gradum, proprie loquendo, ut diffusius in commentariis super artic. 3. quae. 5. in praecedenti libro manifestauimus: sed per educationem maiorem formae de potentia subiecti, uel aliquid proportionale in formis iniussis ab extra, ut charitas est. Et propterea in littera dicitur, quod formam esse maiorem, est ipsam magis

in esse suscipibili. Non enim negat author latitudinem in essentia formae, sed negat aliam esse latitudinem in esse ipsius formae respectu subiecti, & aliam latitudinem, aut inuisibilitatem essentiae formae secundum se: quia uult eandem esse rationem de essentia formae, & de esse, & inesse, quia ipsa est essentialiter res, cui conuenit esse in subiecto. Et uult huiusmodi latitudinem non conuenire formae secundum se, id est, ut distinguatur contra seipsam, per quanto respicit subiectum: sicut conuenit latitudo extentiua quantitati molis, & latitudo obiectiua quantitati habitus scientifici, sed conuenire formae, ut essentialiter respicit subiectum. Ex hac namque parte conuenit formae uult author conuenire maiorem perfectionem intensiue. Et propterea in calore corporis articuli dicitur, quod intensio non fit per aduentum nouae formae. Hoc enim esse, si forma haberet aliquam quantitatem ex se ipsa, non per comparisonem ad subiectum. Quod si adhuc de hac mente authoris dubitas, lege inferius in tertia parte quae. 7. articulo 12. incho 9. & uidebis latitudinem intensiuam gradualem in essentia formae abique omni scrupulo. Ex hoc autem, quod iuxta hanc uiam nihil scrupulosum occurrit, & omnia consonant, apparet quod haec sola fit uera, & ab autore intenta, uolente in huiusmodi motu non esse omnino nouum terminum, sed antiquum modo nouo se habentem secundum magis, & minus quod significat illas actuales terminaciones formae secundum hunc, uel illum gradum. Charitas quoque eodem modo intenditur, a Deo tamen effectiue, ita quod non corrumpitur praecedens charitas, nec noua aduenit, sed quae erat terminatur ad tertium, terminatur ad quartum, uel sextum gradum actualiter. Et si ab importunis, aut Nouitius inquiratur, quid est illa terminatio quae abicitur, quae est terminus a quo, in intentione dicitur, quod nihil addit supra rem, pura tantum calorem, nisi actualitatem tertii gradus. Actus enim est terminare, distinguere, & separare. Haec enim deperditur, dum terminatur idem calor ad quartum gradum, & non deperditur quantitas ipsa caloris. Natura siquidem actus, & potentia philosophata hanc aperit. In remissione quoque similes sunt termini, scilicet actualitates formae secundum diuersos gradus ut si de calido ut sex, fiat calidum ut tria, terminus a quo, est actualitas sexti gradus, & terminus ad quem, actualitas tertii, quae prius erat in potentia: sed non est simile quo ad deperditionem, quia non solum actualitas sexti gradus deperditur, sed deperditur etiam quantitas a sex usque ad tria. Et haec ita sunt inter moralia.

In eodem quinto articulo in responsione ad primum, aduertit diligenter, quod non dicit author, quod quantitas continua intendatur in his, quae rarefunt. Hoc enim esse falsum, quia aer rarior non est magis quantus, sed minus quantum: sed mens authoris est, quod in rarefactione quantitas fit maior extensiuue non per additionem quanti ad quantum, ut contingit in motu augmenti, sed per maiorem extentiue praecedentis quantitatis. Et hic modus augendi quantitatem est similis proportionaliter modo, quo augetur quantitas uirtualis formarum. Intenduntur enim non per additionem aduenientis quantitatis uirtualis, sed per maiorem perfectionem praexistentis quantitatis: ita quod sicut in rarefactione est extensio quantitatis dimensiuue praexistentis abique noua quantitatis additione: ita in intentione est quasi extensio quantitatis uirtualis praexistentis abique additione. Et quia quantitas continua infra latitudinem continui communicat in hoc cum formis suscipientibus magis & minus (ex eadem namque radice, quam formae intenduntur, & remittuntur, quantitas hoc modo extenditur, & contrahitur, ut in littera dicitur) ideo forte author in Prima Secunde quae. 5. articulo primo, quantitatis continua, ut sic, species non exclusit a suscipientibus magis & minus: in ueritate tamen extra illas sunt, unde & in littera non dicitur, quod quantitas in rarefactione intenditur, sed quod habet proprium augmentum, sicut aliae formae accidentales, per modum intensiois eius in subiecto. In his siquidem uerbis modus augmenti, quo extenditur in rarefactione quantitas, declaratur, quod est per modum quo forma intenditur in subiecto, quia est per maiorem educationem formae de potentia subiecti, quod in quantitate dimensiuua facit maius extensiuue, & in quantitate uirtuali facit maius intensiuue. Et non significatur per illa uerba, quod quantitas dimensiuua intenditur, & remittitur, nisi proportionaliter exponendo, ut declaratum est.

Secunda Secunde S. Thomae. H In

Tras. 5. in Ioan. de ciliando ad finem to. 9.

4101

